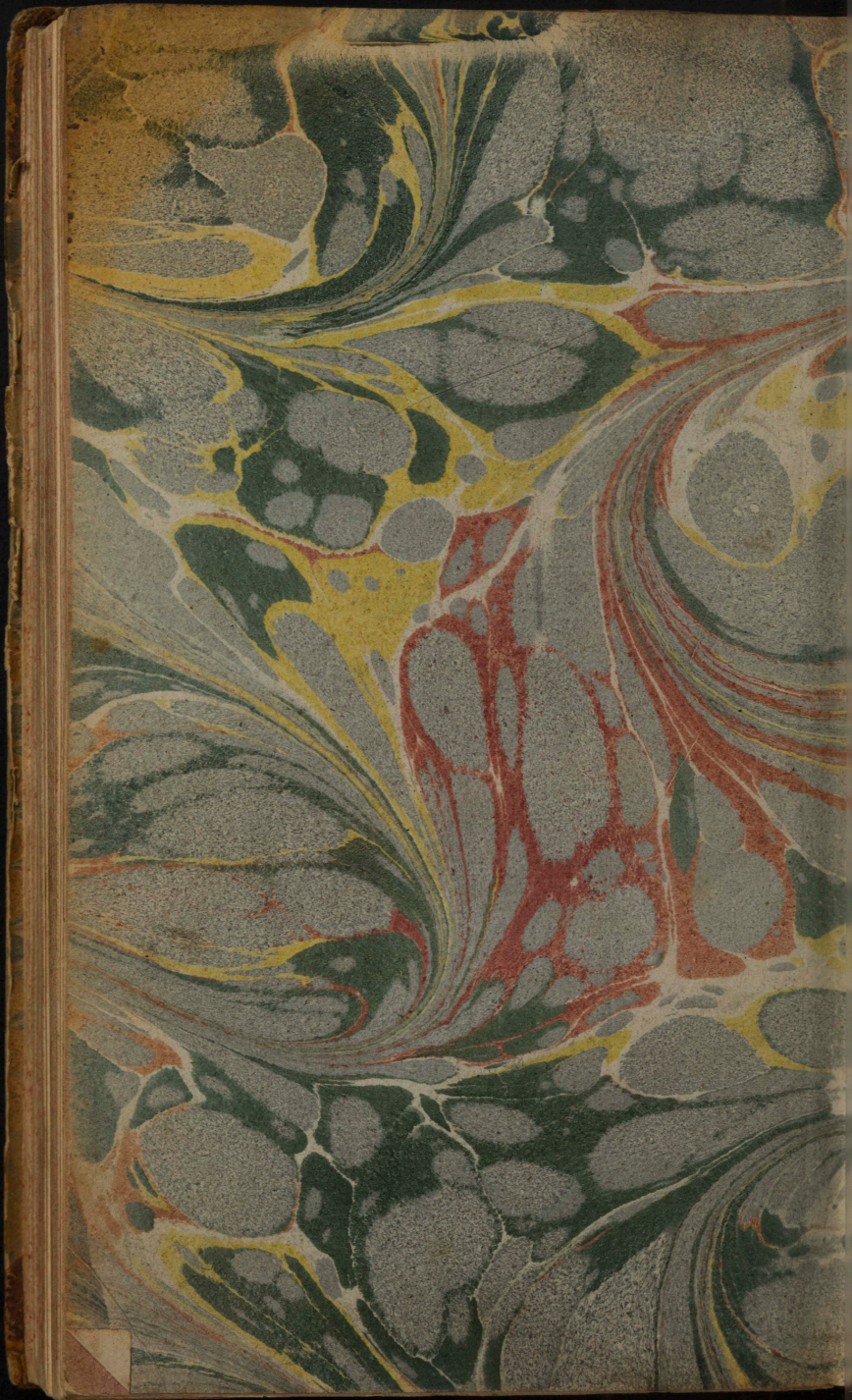

Hameʾasef.

3:21

173.

המאסף

לשנת

ה׳תקי״ן

תקופה ראשונה

תשרי חשון כסליו

Königsberg und Berlin, 1789.
In der orientalischen Buchdruckerey.

לוח המכתבים

שירים

		צד
אשרי אנוש יבחר תושיה	י – ל	כ
אחרי כלות הרעם	ש – ג	ג
כצל ימינו עלי ארץ	ר' מאיר אברניק	ת
למנצח בנגינות שירי הפארת	י – ל	כת
על הנעד הגדול במדינת צרפת	ר' משה ענסהיים	לג

משלי מוסר

הערבי הרעב	י – ל	כז
העטלף והתכי־המדבר	י – ר – ע	פז

מכתבים שונים

הגהות שתים	* * *	כד
אגרות משלב האשתומעי	מ · · פ · · סט	לח
תפלה על בני המלך	ר' הירץ וויל	סה
שלשה חדות לחנוכה		סט
המשך אגרות משלם		ג

באור ספרי הקודש

שמואל ב' ה' ו"ו	ר' אהרן האללי	ט
הנ"ל ודה"י א' מ"א	ר' יואל ברו"ל	ג

מסלול הטבע

רבות ותסרון הטים	ר' אהרן האללי	עג

ר900
v.6

LBI
140310

Marcus Wessely.

המאסף

ה' תק"ן

תקופה ראשונה

אַשְׁרֵי אֱנוֹשׁ יִבְחַר תּוּשִׁיָּה
לֹא מִלִּין מִדַּעַת נִבְעָרוּ
אָבֵן זֹאת הִיא חָכְמָה פּוֹרִיָּה
פֶּה אֱמֶת וְצֶדֶק נֶהְדָּרוּ

הַמַּאסָף

חדש תשרי תקן

שירים

מזמור לתודה

אחרי כלות הרעם וישב לרממה ׃

הָרַעַם בְּסָאוֹן הָלַךְ וְסָעַר
וּמִשְׁאֵרוֹ חִיל אָחַז שָׂדֶה וָיָעַר
נָתַם ׀ וּבַיַּעַל קְטוֹר דַּהֲרוֹת גַּלְגַּלָּיו כָּחָדוּ ;
וְעַל נְאוֹת דֶּשֶׁא נִבְלֵי שְׁחָקִים
גְּפֹרִית מְלֵאוֹת רַבּוּ בְרָקִים
סָפוּ ׀ וְלֵב עוֹבֵר אוֹרַח עוֹד לֹא יַפְחִידוּ ׃

וַיְהוֹם הַסַּעַר ׀ וְקוֹל דְּמָמָה
יִרְעַשׁ לְאַט לְרוּחַ יָמָה
מִתְהַלֵּךְ בֵּין סְבָכֵי שִׁיחַ וְסוּף וָחוֹחַ ;
עֲדַת הַכָּנָף זָמִיר חֲדָשָׁה
יָסָפָה שִׁנּוּת שׁוֹשַׁנָּה כִּי יָבֵשָׁה
הָפִיק רֵיחָהּ ׀ הַחֲלִיף כֹּחַ ׃

מִי זֶה הֵעִיר הַצָּפוֹן וַיֵּרַעַם בְּקוֹל נוֹרָא ?
מִי צָרַר עָבִים וְנֶעֶרְמוּ כַּהֲרָרִים בִּסְעָרָה ?
מִי בֶּעֱוּוּ יָדוֹ כּוֹבֵד מַשָּׂאָם הִטְרִיחַ ,
לִהְיוֹת מִמַּעַל כִּרְאִי מוֹצָק חֲזָקִים ?
אֶת חוּג הַחֹשֶׁת בָּהִיר הוּא בְּשַׁחֲקִים
מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קָצֵהוּ מִי הִמְהִיחַ ?

הֲלֹא אַתָּה אֵלִי , סַלְעִי , עוֹשֶׂה גְּדוֹלוֹת
רוֹחֲךָ אֵשׁ מַבְעִיר רַעַם וַחֲזִיזוֹ קוֹלוֹת
פּוֹטֵר וָיָפִיחַ מֵי יַם וּסְעָרָה ;
תִּשָּׂא בַּנְּפִי שַׁחַת וְהִנֵּה בָלוּ
מְצוּקֵי חֶלֶד , וְאֶרֶץ וְתֵבֵל כְּחָצִיר יִמָּלוּ
עָרָה כִּוּגִיל , כִּכְלִי מָשׁוֹשׁ נִבְעָרָה ◆

רְצוֹנְךָ תַּעֲטִיף שִׁית שָׁפָיִם
תַּעֲרָה עֲמָקִים עֲדֵי עֲדָיִם
וְאֶבְרֵי רוּחַ בְּטַלֶּיךָ יְרַקְרַק יַבְהִירוּ ;
תַּסְתִּיר פָּנֶיךָ כְּמוֹ רֶגַע וְאֵינֶימוֹ ,
מֵהוֹלֵךְ עַל אַרְבַּע עַד רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה ,
כַּעֲבוֹר קִיטוֹר הַכִּבְשָׁן לִפְנֵי סוּפָה , יַעֲבוֹרוּ ◆

בְּצֶבָא הַשָּׁמַיִם בְּלַהֲקַת כּוֹכְבֵיהֶם
נוֹדְעוּ עִקְּבוֹתֶיךָ, דָּרַכְתָּ עֲלֵיהֶם,
אַתָּה הָאֵל! נֶצַח וָעֶד מַעֲשֶׂיךָ!
עוֹלְמוֹת רַבּוֹת מֵחוֹל תִּרְבִּין
גַּם בְּעֵין הַשַּׁחַק בַּל תֶּחָזִין,
יָדֶיךָ עִצְּבָם, הֶמָּה יְצִירֵי כַפֶּיךָ!

בְּעוֹד חֶשְׁבַּת לַיִל עָלָה בַּתּוֹהוּ
וּפְנֵי תְּבֵל חָבוּשׁ בַּבּוֹהוּ
אַתָּה הֶסֵּרוֹתָ הַמַּסְוֶה מֵעַל פָּנֶיהָ,
קָרָאתָ לַתּוֹהוּ וַתְּצַוֵּהוּ לָלֶדֶת
יְהִי חֶלֶד – וְהִנֵּה עוֹמֶדֶת
כְּמֵאָז, אֶרֶץ, תֵּבֵל, וְצֶאֱצָאֶיהָ.

מְנוּחָה עַפְעַפֶּיךָ קְפָאוֹן וַחֲשִׁיכָה יַגִּיהַ
יְתַמַּלְּטוּ כְּהוּדִים וְהָיוּ לְמָאוֹרוֹת בִּרְקִיעַ
לַמָּאוֹר הַגָּדוֹל לָטוֹהַר, לָאוֹר יָקָרוֹת,
בְּגִהוּל זְרוֹעֲךָ תָּלִיתָ עָלַי בְּלִימָה
מוֹשְׁכוֹת כְּסִיל עָיֵשׁ עָשׁ וְכִימָה,
מַה בַּשַּׁחַק יִנָּשֵׂא, וּמַה בַּחוּג מַזָּרוֹת
אֱלֹהִים

אֱלֹהִים מַה מְּאוֹד גָּדְלוּ מַעֲשֶׂיךָ ׃
אֵפֶס ׀ לֹא לְבַד אֶחָזֶה כֹּחַ מִפְעָלוֹתֶיךָ
עָיִר מִבֶּטֶן כָּל יְצוּר תֵּבֵל מָלֵאתָ ׃
גַּם טוּבְךָ ׀ אָבִי וְאֵלִי ׃ וֶאֱמוּנָתֶךָ
אֲשֶׁר הֶעֱבַרְתָּ עַל פְּנֵי כָּל בְּרִיוֹתֶיךָ
נוֹדַע בְּשֶׁפַל הַבְּרוּאִים ׀ בְּצָעִיר הַתּוֹלָעָה ׃ —

בָּאוֹר נוֹגַהּ מִמַּעֲטֵה שַׁלְמוּתֶךָ ׀
יָרִיק בִּרְכוֹתָיו לַתֵּבֵל אַרְצֶךָ ׀
בַּמֶּרְחָק זֶה עָצוּם וְרַחַב יָדַיִם ׀
עַל הָאֵרֶז בְּלְבָנוֹן גָּדוֹל הַקּוֹמָה ׀
וְעַל הָאֱזוֹב יוֹצֵא מִקִּיר הַחוֹמָה ׀
עַל כְּלָנָה יָאִיר נֵרוֹ יְפֶרוּשׁ קַרְנַיִם ׃

בֵּן תָּכִין בְּטוֹבָתְךָ שֶׁאֵר לְכָל יְצוּר לְמִינֵהוּ
לַזְּבוּב צָעִיר בְּנָפַיִם ׀ עָלָה נָוֵהוּ ׀
לְנַמֵּר בֵּין עֲפָאִים וָרֶן נְגִינוֹתָיו ׀
לְכָל הַנִּמְצָא בְּמֶרְחֲבֵי תוּשִׁיָּה ׀
לָאָדָם מִבְחַר הַיְצוּר וְתִפְאֶרֶת הַבְּרִיאָה
וּמְאַחֵז עוֹלָם בָּעוֹלָם בְּתַחְבּוּלוֹתָיו ׃

עוּרִי נַפְשִׁי עוּרִי, הָרִימִי פְּעָמַיִךְ !
הַמִּכְסֶה בָּהּ כִּסִּית הָסִירִי מֵעָלַיִךְ
וַפַּשְׁגִי בְחַיִל וּבִרְעָדָה לַיּוֹשֵׁב בַּשָּׁמַיִם,
עַל שְׁלַבֵּי הַסֶּלָם הַזֶּה אַרְצָה מוּצָבִים
וְרַאֲשׁוֹתֵיהֶם עוֹלוֹת עַל מִמַּעַל לַכּוֹכָבִים
שָׁם לִפְנֵי כִסְאוֹ תִּכְרְעִי בִּרְכַּיִם !

הַלְלוּהוּ בַּנְּפֵי רְנָנִים, הַלְלוּהוּ צִפֳּרֵי שָׁמַיִם
הִשְׁתַּחֲווּ אַרְצָה כֹּל בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים
הִשְׁתַּחֲווּ, וּמֵעָפָר תְּצַפְצְפוּ תְּהִלּוֹת אֱלֹהִים;
שַׂחוּ צִמְרַתְכֶם אַרְזֵי לְבָנוֹן וַחֲסִינֵי אַלּוֹנִים
הַשְׁפִּילוּ רֹאשׁ גְּבָעוֹת נְשָׂאוֹת וְהָרִים גַּבְנוּנִים
לָאֵל הַמַּגְבִּיהַּ כְּמוֹ, וְגַבְהַּ מֵעַל גְּבוֹהִים.

הַלְלִי שַׁלְשֶׁלֶת הַסַּפּוֹת מְאַחֶזֶת תּוֹשִׁיָּה יַחַד
קוּמוּ קְצְוֵי אֶרֶץ קוּמוּ עֲלוֹת כְּאַחַד
וְשִׁירוּ לַיְיָ שִׁיר חָדָשׁ, זַמְּרוּ לָאֵ־עוֹשֶׂה פֶּלֶא:
אֶפֶס – הַרְפּוּ וְדוֹמוּ ! הֵן הֱיוֹתְכֶם
מְבַשֵּׂר וּמוֹרֶה מְלַהֵג כַּבִּיר מוֹצָא שִׂפְתֵכֶם
כִּי אֵל גָּדוֹל הוּא וּמְאוֹד נַעֲלָה. –

כצל ימינו עלי ארץ *)

כשבולת הנהר
וכנלגל מהר
יעופו ימיך
ורואיך ישאלו איכה :
מכהות עינים
מהסרון שנים
ומבטן שחר.
אין חכמה תנצרכה .

אם אשפה יציעך
או כם מלכים כמאך
שלל המות אתה
ישב רוחו ירעך נרך :
תזעק ותשוע
איננו שומע
ולגודל כאבך
סגר לבו לא ישא פניך .

אל תקו גאול
משערי שאול
פתוחים הם
ולנצח לא יסגרו :
אך פראום
יבוא היום
תרד תחתית
רמה לך ישברו . מאיר אברניק .

---

*) יופי שיל הקטן הזה הוא לדעתנו במחברתו / כי ע"י קצור סדוניו מתרבה המהירות / ונחזיונו שמנו וכעיניני לחינו מכוונת הזמן בחין מעצל . דברי המאספים .

באור ספרי קודש

אגרת

אלהים עמך יקירי כמצע ר' יואל נרי"ל נ"י !

זה ימים אחדים נבוכתי אנכי לרחות את פניך / נדברנו יחד אני ואתה על ענין מקומות סתומים וקשים הנמצאים בספרי הנ"ך / ונעלמים מרוב הלומדים ספר בני ישראל / כי המה יעבורו עליהם חיש מהר / מבלי שום עין על נב / לעיין אחריהם ולבוא עד קץ כוונתם / ושומכים על המפרשים כאשר יסמוך העור בדרך על הפקח / יהיה באור המפרש אמת או שקר / יען לו מעות • ונאמת רצו רואינו כי פעמים רבות לאין מספר לא יספיק באור המפרשים כלל למלאות רצון הקורא המשכיל • כי פעם ימלו מדרך הפשט וילכו בתרחות המפרשים ופעם ישימו יד לפיהם ועשו עלמא כאלו לא רצו הדבר הקשה הזה • והנדת לו בשבתנו יחד / כי בלתה ונפשה נכספה נפשך לעבור עמדי על המקומות האלה / להסיר משם כל מכשול / ולברכה כיד ה' הטובה עלינו •

והנה בשבוע הזאת בלמדי עם תלמידי ספר שמוא / פגעתי פרשה אחת הנעלמת ונשגבה ממני / מאז החלותי בין בספרים עד עתה • וזכור אזכור עוד כאשר הייתי בימי חרפי / שאלתי את פי חיזה חכמים המודעים בתוך עמנו לגדולי חקרי לב על תודת הפרשה הזאת / וקויתי לשמוע מהם באור נכון / אך לשוא קויתי כי תשוכתם נסתרת מעל / ופניהי אל המפרשים רש"י רד"ק ורלב"ג / וגם שם לא מצאתי מנוח והשקט לתשוקת לבי / בעבור זאת אמרתי עתה אקום למלאות רצונך / ואשאל לך בזה ילידי רעיוני / בעבור הפרשה הזאת / ונפשי בשאלתי שהודיעני גם דעתך וכוונתך / אם ישרו דברי אלה בעיניך / אם לא / ואקוה שגם תשפוט אותי בעין השבה / אף כי רבה היא / כי אם בעין שמחת והלוך

וילך

וילך המלך ואנשיו ירושלים אל היבוסי יושב הארץ ,
ויאמר לדוד לאמור לא תבוא הנה כי אם הסירך
העורים והפסחים לאמור לא יבוא דוד הנה . וילכוד
דוד את מצדת ציון היא עיר דוד . ויאמר דוד ביום
ההוא כל מכה יבוסי ויגע בצנור ואת הפסחים ואת
העורים שנאי נפש דוד על כן יאמרו עור ופסח לא
יבוא אל הבית . וישב דוד במצודה וכו' . (שמואל
ב' , ה' , ו'-ו)

ואם תמרתי לספרה את כל הקושיות אשר יקשה המעיין
בזה , יהיה לך למוקר כי גלוים הוא לכל בהשקפה
ראשונה . תמנה , בדברי הימים (ד' י"ח) ספר הכתוב המעשה
הזה בלשון אחר ובאופן היותר נחות , כי סיפר בקיצור ויאמרו
יושבי יבוס לדוד לא תבוא הנה , וילכוד דוד את מצודת וכו'
ויאמר דוד כל מכה יבוסי בראשונה יהיה לראש ולשר , ויעל
בראשונה יואב בן צרויה ויהי לשר וכו' . ועיניך רואות כי לא
ספר שם הכותב כלל מהעורים והפסחים , גם מלת את החסרון
אשר נחסר פה , והוא יהיה לראש , כמו שכתב רש"י ,
זה לשונו , כל מכה יבוסי הרי זה מקרא קצר כי לא פירש
מה יעשה ובדה"י פירש וכו' . ודעתי בנקוד הפסוקים הללו
הוא זה . צנור , שעורו כמו על הצוק ועל המפסגת (ירמיה
כ"ט , כ"ו) והוא שם לבית מועד מה , ושעורו פה בית אשר
בו יושבו החלושים והזקנים מלחמת המלחמה , כמו שאנחנו
עושים בימינו ונקרא בלשוננו (מיטוואידן הויז) , כי לחרי
שלא מלחמו המלה הזאת רק שני פעמים במקרא , לחד פה ,
וחבירו בקהלים לקול צנורך וכו' יכולים אנחנו לפרשו כפי
ענינו וכפי מקומו . העורים והפסחים , לחשוב שכוונו הוא
השם אנשי המלחמה החלושים אשר לא יכלו עוד להלחם ולנוח ,
ויושבים בבית המנוכר . כי אם , אין פרושו בחבירין ברוב
המקומות (זאנדרן , דען וועגן) רק פרושו בחבירין לא נכחד
מלדוני כי אם שם הכסף וכו' (בראשית מ"ו י"ח) כי אם יש
לחברים (משלי כ"ג י"ח) , שפירוש אם כמו אמת , לאמת

סדר / (וואריך / וואהרהאפטיג) / עיין בצאור לרמב"ן
על הפסוק כי אם תם הכסף וכו' . הפירוש / המקור עם
כנוי הפעול / והעוריס והפסחים נושאי המאמר / ובעורו
העוריס והפסחים יסירו לומר . על כן יאמרו / פרושו
כדעת רבינו יצחק / והוא כמו כי על כן עברתם על עבדכם
שפרושו בעבור שעברתם / לפי פה פרושו בעבור שאמרו .
וכונת הכתוב הוא דוד ואנשיו הלכו לכבוש את ירושלים הנקראת
לפנים יבוס על שם יושבי הארץ ההיא הנקראים יבוסי / וכבר
נודע כי ציון וירושלים שני חלקים מעיר אחת היו / ציון
היתה המצודה כעין מה שמכנים לפנינו (ציטאדעלי) / וירושלים
היתה העיר אשר בה ישבו התושבים . והבנוי הוא היה בפתח
שער ירושלים או סמוך לפתח ההיא / והיה מבצר וחזק מאוד .
ולכן אמר יואב היבוס לדוד לא תבוא הנה דהיינו בתוך העיר /
כי גם החלושים בניה הוא והם העוריס והפסחים / ילחמו
נגדך ויכלו להסיר לומך מזה / כי הם נזרו לומר שלא יבוא
דוד הנה . וזה טעם מלת לאמר שפרושו אשר אמרו / (וועלכי
זיך פֿאַרגינגאען האבן) . ולכן אמר דוד כל מכה יבוסי עם
העוריס והפסחים / ויבוא בתוך הבנוי / יהיה לראש ! ועטם
ויגע (מיינרייגן) / ומלת מכה מוסב גם על העוריס וכו'
כדעת המפרשים / ואמר לח"כ שנואי נפש דוד / כלומר
העוריס היו שנואים לדוד במאוד לפי שאמרו לא יבוא דוד אל
הבית והוא הבנוי / ועור ופסח מוסב על יאמרו . הודיעני
נא דרכך / והורני אם הטעם לדבר ממני !
יהי לבך תמים עם אלהיך וריצך הטוב עובדך ודורש שלומך
כל הימים .

אהרן האללי בן הרבני הרופא מ' וואלף ז"ל .

קורות העתים

דברי הימים והקורות לעיר קארטהאגא

(המשך המאסף לחודש אב מ"ט)

משפט המלוכה

המלוכה בעיר קארטהאגא היתה נחלקת בין נכבדי הארץ והעם (אריסטא = דעמאקראטיע) *) כאשר היה לפנים בעיר רומי. אריסטאקראטיע וחכמים אחרים שבחו את קארטהאגא מאוד על דבר המלוכה אשר היתה שם; כי בכל חמש מאות שנה אשר נדלה ונתעלתה העיר הזאת לא נשמע בה ובכל ממדינת מלחמה בין יושבים כאשר היה בממדינת רומי ובממדינות אחרות ואשר הוא דבר ליוש ונורא, עז וקשה מאוד ממלחמת פונים, כי אם יגדל אם השנאה בין שם לאחיו, ואכל ובער ואין מכבה. **) גם לא נודע שר ושופט אכזר ומעול אשר ארע בארץ וימלוך בה חוקה. ממשלה היתה נחלקת שם בידי שלשה, והם הין הסופעטען (בל"ע סופטים), היועצים והעם. אחרי כן הוסיפו עוד על אלה מאה מגשים להיות סופטים בארץ. ממשלת הסופעטען

---

*) אריסטאקראטיע היא ממשלת בני האפרטים ונכבדי הארץ כאשר הוא היום בעיר ווענעדיג ובעיר יענואַ בארץ איטאליען, אבל דעמאקראטיע היא ממשלת העם כאשר היה לפנים בישראל לפני מלוך מלך. ואם שני הממשלות האלה נקשרים ומתוכנים יחדיו נקראת אריסטא = דעמאקראטיע.

**) מלחמות כאלה הין מלחמת פלגש בגבעה ומלחמת אבשלום אשר נפלו ומתו בהם מאות אלפים לאין מספר, ועל הקורות הזאת יתולד עליהם.

הסופּעטען לא מרכו יוקר מצנה אחת כממלכת היועצים
(קאנזול) לפנים בעיר רומי . וכללות הצנה בחרו אחריס
אחתיפס . על פיסס יסדו קהל היועצים למשפט ולדין
והמה היו הראשים . גם בהיות מלחמה בארץ / היו הסופּעטען
לפעמים שרי החיל . היועצים היו עדת וקנים וחכמים ועובי
המדינה . המה התיעצו על כל דבר קטן וגדול במלחמה
ובשלום ויאמרו כדת מה לעשות / ואחריפס לא יסדו מה היו
אחדים בדעותם ז . לכן מה פנו לדרכים שונים ולא יכלו
להתאחד / שללו את כי העם והמה שפטו את הדבר הקשה .
כל ימי היות הוקנים נכבדים בארץ והממלכה אחת ידיעס
גדרה קארטהאגא יום יום ותהי כליל יופי / לכן כאשר
העשיר העם ויגדל בהונו ונכסיו ויתנשא ויבקש גם הוא למלוך
ולא שמעו עוד לקול היועצים וישלחו וישחיתו את כל ויהי
למכשול / כי בימים ההמה הוסכל כעוד הארץ עד אשר נפלו
בידי הרומיים . בשנת שלש אלף שם מאות ושבע כאשר
גדלה חמורת היות הנשים המכונים בשם המאגאנען וינקשו
להכניע את הארץ תחת ידם / הקימו מלא הנשים
לשופטים בארץ והמה היו גדר וחומת ברזל לקראת יד
המאגאנען . מלא הנשים הללו שפטו גם את שרי הצבא
בשובם ממלחמה אם עשו את חובתם אם לא . בין מלא
הנשים הללו היו תמיד חמשה אשר גדלו בחכמתם וידיעתם /
ויהיו רשמי העדה הזאת / ובמות אחד מעדת המלא בחרו המה
איש אחר במקומו / כטוב בעיניהם . ולעדה הזאת לא נתן
שכר ואתנן אלף עבודתם / כי אם כאשר היו הנשים ישרים
ודורשי טוב המדינה עשו את עבודתם בלי הפוך הפורש .
לכן גם המה סרו מן הדרך הטוב וירעו לארץ . תחת אשר
בחרוש העם לטובת רועיהם ולהנהיג המדינה בחכמת לב
ובנדיבה / נהפכו לאכזרים . ויהי כי קשתה יד על יושבי הארץ
ויעש אניבאל בימיו חוק / אשר לא ימשלו חמש הנשים רק
שנה אחת / תחת אשר משלו עד עתה כל ימי חייהם .

אף כי הלא אריסטאטעלעס ושכח מאד הנהגת המדינה
בעיר קארטהאגא / בכל זאת מלא גם הסרונות

שתים

שתים . לחסרון הרחמן הוא כי העמיסו משא כבד על שים
אחד , כי נמלא בדברי ימיהם אשר היה רבים ממנהיגיהם
שרי לבל , יועצים וסופטים כעת אחת ; וזה חעלו אנשי
קארטהאגא , אשר לבל אחד לא יוכל לפקוד על שני חילים
כאחת , ורב האובל אחד לא יוכל לנהוג שני אניות . החסרון
השני הוא כי לא נתנו יד וממשלה לשים רק בשיותו שים שפטי
עשיר ובעל נכסים , ויהוו עלת עני ונכה רוח ולא בחרו בו לפי
כי היה נקי וכר לבב . הלא המה דברי הריסטאטעלעס .
אמנם החכם הזה בחבנתו את הצדקה והיושר למאוד ושומר
ובכוד לאיש נחשב לו , שכח כי בחמת על הרוב טוב הוא לבחור
עשיר לשר ומושל בארץ מבחור אחד מבלי העשיר . כי בן עשיר למד
מנעוריו חכמות ודעות שונות ומתהלך תמיד עם אנשים נבונים
וידועים ויוסף לקח , כי תושבי עשיר רגיל , גם דעתו גדולה
ורוחו נדיבה ; אחת אשר בן העני לרוב לו רוח ונפשו שפלה
ולב אין לעשות חיל . גם יוסף שים רב ולו יותר לקחת
שוחד ורעה מספר בעבור בלע כסף , מלים עשיר אשר ים לו
די והותיר . על כן הלצים הריסטאטעלעס את אנשי
קארטהאגא בזה על לא דבר , .

בבר אמרנו כי רוב אנשי קארטהאגא היו סוחרים וכנענים
וזה גדלו ויתעשרו . ממלריס לקחו שם ובוץ ונייר *)
וחבושה ומפרשים וחבלים לתורן . מהודו וכוש (מינדיען
אונד עסטיאינדיען) , לקחו בשמים , לבונה וקטורת , והב
ומרגליות וזכן יקרה . מלור לקחו תרגמן ונגד רקמה וירישות
וכלי חמדה למלאכת שנים סיקריס וכל מעשה חורש וחושב , כי
אנשי

---

*) הנייר הזה לא היה כנייר שלנו , כי הוא לא נודע עד אחר כלות אלף
שנים למספרנו , והרחיים הרחצנים אשר ישחטו בם הנגדים המחוברים
והכלוחים נעשו בעיר נירענבורג בשנת אלף עשר מאות למספרנו , ולפני
כן כתבו על עלי העץ פאפיירום הנקל במלריס ועל כן נקרא גם הנייר
שלנו פאפיר . וכבר תמהנו במקום אחר כי בחבו לפנים גם על עורות אשר
נעשו מזה הזמן , בעין פארגאמענט שלנו , ועל עלים וחבנים וכלה .

מנסי נור היו ממנים גדולים • חלף זה נתנו להם נחל
ובדיל ועופרת וכל מיני מתכת אשר לקיזו ממדינות אחרות
וזה לסבו הון רב • גם נכנדי הארץ לא נוסו מלהורר /
וחף כי היו עשירים גדולים היו בכל זה מרוצים במשכיתם
וידמנו לכל דבר קטן וגדול כאחד מקטני הארץ • זה הטיבו
לעשות כי חוב כל איש וחיש הוא לשים עינו על כל מעשיו /
כאשר הלכו מנסי קארטהאגא למדינת שפאניען תלכו
מהרריה זהב ונסף ויהיו להם גם המה מעין רכוש רב והון
יקר • אף כי היתה קארטהאגא עיר מסחור / נכל ואת
התגברה ותעש לה שם גם נמלחמה / כי ביום קרב לחמו
מנשיה כאריות ולא הפנו עורף לפני לוגיהם • אך רק מתי מספר
מאנסי המדינה היה בין חיל קארטהאגא / והנותרים היו
מנשים זרים אשר שכרו להם למלחמה כנהוג בימינו ; גם
מהעמים אשר היו להם למס ומהמלכים אשר היה להם עמהם
ברית אחוה קבלו לוחמי להם • החכמות והידיעות לא גדלו
נמדינת קארטהאגא ומתי מספר היו מנשיה יודעי מדע • כל
מנסי קארטהאגא חנכו את נניהם לסוחרים ורוכלים / ואשר
המסחור לבד היה מגמת כניהם לא למדו דבר רק לכתוב
ולחשוב חשבונות אשר יוכרכו לזה / לכתוב כל דבר אשר קנו
או מכרו על ספר / ולהבין בסחורה • מלכניס למדו לבון
יונית / אך לא רבו היושבי חוק בארץ אשר לא ילמוד
היש מיושבי הארץ שפת יונית למען לא יוכלו לדבר עם
סוחריהם ולעבוד בארץ אחותם • גם חומנים לא נמלאו בארץ
וכל הניורים הנחמדים ופסילי אבן היקרים אשר נמלאו שם היו
מעשה עמים אחרים • ואשר לא למדו חכמה וידיעה אשר
המה סתר וכליל החדש לא ידעו דרך נכוחה ועשות חסד
ואמת / רק היו בעלי מרמה ותרמית ותועבי כזב ושקר / על
כן לא בטח היש על דבריהם ושבועתם / כי לשונם היתה
לשון תהפוכות ולבם בל עמם ויהיו למשל בארץ נרמיתם •
מלבד הרעה הזה היו גם בעלי נפש וגמון ויבקשו ויקיגעו תמיד
למלוך על כל הארץ • לבם היה לב אבן אשר לא ידע חמלה
והניגה • שם הוכה שר בנפש במלחמה / שם שפיכה שנגה
מאתו / או כי גברו אויביו ממנו והוא היה נקי / הלו תוקפו

על עץ בשוכו למרלו כאחד הבונדים • ככה התנהגו תמיד /
ויעשו להם שם בתכוריות לבם ובדם נקי אשר שפכו יום יום •

את אשר קרה להעיר קארטהאגא בשבע
מאות שנה מיום הוסדה עד אשר
נלכדה ונחרבה בידי הרומיים •

צור (פהעניליען) מדינה ידועה מאד בספרי הנביאים
ובספרי הגוים בעבור מרכלתה ומסחרה • ויהי
כאשר רבו יושבי לארץ יום יום ולא הכילה עוד הארץ לושת /
ויסעו משם אנשים לארץ אפריקא ויבנו עיר חדשה ויכנוה בשם
קארטהאגא *) • כאשר ספרו סופרי הגוים נבנתה העיר
מן עלישסא בת דידא אשת זיכעאוס אשר היה עשיר גדול
בארץ • לדידא הותה היה לה בשם פיגמאליאן לים רשע
ואשר אשר מלך בצור ויסרוג את זיכעאוס למען קחת
לו את עשרו והוא אשר ענבה לבם נפשו הרשעה • אך דידא
אשתו נשם מהרה ותקח את כל אוצרות ואטמוני בעלה עמה
ותברח ל אפריקא ותבן שמה על שפת הים את קארטהאגא •
גם יספור כי מלאו בנותיה העיר רחב קום בארץ כאשר חפרו
שם ויהי לשם לאות ולמופת אשר תגבור העיר במלחמה • אבל !
לא נמלט גוי ועם בארץ אשר לא התחיל לספר את דברי ימיו
בתוקות ומשים . ויהי כאשר נבנתה העיר ויגוע הייארבאם
מלך הייעטוליען **) • ויתחזק בדידא ויקפלה
לאשה / וגם היא אבבה תוקו עד מאוד / אכן כאשר נדרה
נדר אשר לא תקח לה לאחרי מות איש הראשון ותירא להפיר
את דברה ותדקור חרב בנבעה ותמת . העיר היתה נבנתה
בשנת שלש מאה עשרים ואחד / הוא מאה ושלשים ושמש
שנים לפני העיר רומי • לא עברו ושלשו שנים רבים ויגדל
שם העיר וילחמו אנשיה בהכושיים עשהייאפיער או מארעז
ובעש

---

*) עיין הפה הנה בלשון זור קרתא הרתא (נייעשטאדט) •

**) היא מדינה קטנה בחלק אפריקא •

ובעס נומידיען וינלחוס • ויהי כי רצו כי חזקה יד
ויסלכו את עול מלך הארץ מעל צואריהם / ולא נחנו לו
עוד מס כבראשונה / מעת אשר בזו בארץ הוחת / וילכדו
להם חלק גדול מחלק אפריקא • לחרי כן לחמו גם בחי
זארדיניען לחת מהחייס הגדולים על היס הממלעי *)
ויכבשוה ותהי להם לארץ מחיקם כי משמה קבלו את דגנם
וגל מיני מאכל • לחרי כן לכדו גם את שני החייס הנקראים
מאיארקא ומינארקא אשר המה ג"כ חייס גדולים על היס
הממלעי / ומשם היו להם קולעים
מנבילים / כי בחייס החלה חנכו את בניהם בעודם ילדים
קטנים לקלעות בחבן ויניחו את מאכלם על עץ גבוה והילדים
קלעו בחבנים על העץ עד כי נפל המאכל / ככה חנכו את
בניהם מנעוריהם עד כי קלעו בחבנים אל המערה ולא יחטאו •
ועל הדבר הזה נקראים יושבי החייס החלה באלאארעם
אשר הוא שם בלשון יוני לחים קולע חבן (מיין טשיידערער) /
ויקראו גם החייס (דיא באלעאריסי מינסן) עד היום הזה •
להחי מינארקא ים מבוא גדול הנקרא מבוא מאגאן על
שר נמל קארטהאגא אשר בנה אותו ויקיפסו
חומות בלורות • המבוא הזה עודנו היום בים הממלעי
ובונה פארטמאהאן / והוא תחת יד ענגלאנד •

ומדם נדבר ממלחמות קארטהאגא נגיד דבר מה ממדינת
שפאניען • החרן הזאת נחלקה לפנים לשלשה
חלקים והמה באעטיקא / לוזיטאניא טאראראקאנענזעס •
באעטיקא נקראת כן על שם הנהר
באעטים • החלק הזה פונה לדרום ויחלק עתה במלכות
גרענאדע / אנדאלוזיען וקלה מה מן קאסטיליען
חדשה ועסטרעמאדורא • קאדיקס העיר הנקראת לפנים
גאדיס או גאדירא גם היא נחשבת לאנדאלוזיען
והיא בתי קצה הנקרא גם כן קאדיקס / ורחוק כחצי

---

*) עיין המחבר לחדש ניסן מ"ט •

פרסאות מן גיבעראלטער הידוע *) • דער קאדיקס
דאס הערקולעס הגבור **) שני מבדלים גדולים לאות
על גבורתו ומלחמותיו אשר קרתו בשמותם עמודי הערקולעס /
אך בתורך הזמן חרבו ולא נשארו עוד היום כי אם החרבות •
באעטיקא ארץ פוריה ומבושה רבה ויושביה הין רבים / כי
הין בו כשני מאות עריס • החלק השני לוזיטאניא /
נבולו למערב היס הגדול / לצפון הנהר דוריוס
(דוערא) ולדרום הנהר אנאס (גוואדיאנא) • והנה הוא
עתה מלכות פארטוגאל / מלבד חלק מלער מן
ארץ קסטיליען ישן וחדש / אשר גס הוא יחשב לארץ
לוזיטאניען בימים ההס • החלק השלישי טאראראקאנענזיס
יחלק

---

*) עיר קטנה באנדאלוזיען על נהר היס הנקרא בשמה ומכריל בין חלק אייראפא לחלק אפריקא / ושס מבצר גדול וחזק אשר למלך ענגלאנד ומפורסם לכל בעבור גבורתו אר הגיע עלליאט אשר בחכמתו ובגבורתו הגין על העיר לקרתת חיל נרפתיס ובפרך בחלחמה הגדולה אשר היתה בימיו למדינת ענגלאנד עס יושבי אמעריקא •

**) הערקולעס היס גבור חיל בארץ ולכך ובכס מדימות לבות ובא עד לגון היס המזכר / הנקרא גס כן בשמו דרך הערקולעס (fretum Herculaneum) / ושפס עבר והגביל עוד עד קאדיקס • היונים והרומיים מצאו ובראו מהלחמות הזה דברים רבים אשר אין פה המקום להגידם / כאשר יבדקהו לחוד אלקמענע להתליל יופיטער / ואשר המית שני נחשים בעודנו יונק שדי אמו וכלה / כדרכם לבלבל אחתת העניינים בהבליהם • ובכל זאת טוב הוא לדעת כל הדברים האלה / ותועלת גדולה היא לקורא בשירי המוררים ימי קדם / לך מצוירים חדשים ידברו פעמים רבים ממצאי ומחשבות עובדי תליליס וכוכבים ומזלות • והדברים סתומים וחתומים לאיש זר בהעניינים האלה • גם פעמים לא יפרצו המצאים והחידות האלה כאשר המה כתובים / כי דעת לחרש וטובה לפוצה גס / ואין כאן המקום להאריך בזה •

יחלק עתה כזה : מורסיא , וואלענטיא , קאטאלאניען , אראגאן , נאוואררא , גאליציא , ביסקאיא , אסטוריען ולעאן וחלק גדול מכני הקאסטיליען . כל ארץ ספרד היתה לפניהם ארץ . טובה מאד , כי מלבד התבואה והיין היה בה גם זהב וכסף לרוב ; ומנסיה היו מכני חיל ומרי נפש במלחמה . ויחשקו מכני קארטהאגא למלוך עליה בארץ בעבור עשרה וגבורתה ; ויהי כי שלחו מימים ימימה מכני מלחמה לקאדיקס אשר יושביה היו גם המה מיליטור , ויועצו להלחם בשפאניען ויעשו כן וילכדו את כל ארץ . שני המלחמה הזאת נשכחו ונעלמו ולא נודעו לנו .

סיציליען (כאשר כבר אמרנו *) אי גדולה היא האמצעי ונפרדת מארץ איטאליען בלשון ים קצר מאוד , רחבו חמש עשר מאות לעדיים בגד והוא נקרא לשון ים מעסיני בעבור העיר מעסינא הקרובה אל שפת היא . בזאת הזאת לחמו מכני קארטהאגא וילכדו הלק ממנה עשרים שנה לפני עשותם ברית אחות עם קסערקסעס מלך פרס . ואחרי כרתם את הברית הזאת , בעת אשר נלחם המלך הזה בארץ יון , לבלתי תת עלכי סיציליען לעזור את אחיהם היונים , ויאמרו ללכוד את כל ארץ סיציליען וישלחו שמה את אמילקאר בשלוש מאות אלף איש בשנת שלוש אלף השה מאות ועשרים לבריאה . ויהי כבואו בחיל הגורל הזה בארץ וילר על היערמא . וטהעראן קריד העיר כאשר היה בשילר שלח אל יעלאן מלך זיראקוס וימכר ויבוא בחיל חמשים אלף רגלי וחמש אלף פרשים . וכשמעו כי אמרו יושבי זעלינוטום בזאת סיציליען לשלוח מכני מלחמה לעזרת אמילקאר , ויעש בערמה ויבחר מכניו גבורים ומכני חיל במספר אשר אמרו יושבי זעלינוטום לשלוח וישלחם במשכה חיל קארטהאגא ויחשבום עם לוחמים . המה בזאת ויפלו על העם ויכום וימיתו את אמילקאר וישרפו את

*) עיין המחבר הנ"ל ג' ק"ש .

התניות / ויעלאן גס הוא לא התמסמה ויפול במחנה לוידין עס כל חילו / והלוידים חתים ורכי לבב על מות שר נבחם ויהרוג בהם הרג רב • ויהיו מספר החללים כמאה וחמשים אלף / והנותרים הולך שבי *) • ויהי כשוע השמועה הרעה הזאת אל קארטהאגא ותתאבל כל העיר ויזעקו אל יעלאן מלאכים להתחנן לו ולבקש ממנו לעשות שלום עמהם • יעלאן לא כי נגר וידו הושיעה לו לא נבה ולא רס לבו / כי אם נעתר להם ויעש עמהם ברית שלום כאשר זכר כבר **) • כאשר היה חוק אצל אנשי קארטהאגא התכורים מאוד להמית את שר הצבא אם נגף לפני לוידין / ואמילקאר את במלחמה / ויקחו את נקמתם בנבון גיסגאן ויורישוהו מן הארץ וגם אל זעלינוטום ויהי שם כל ימי חייו •

בשנת שלוש אלף חמש מאות תשעים ושנים קשרו יושבי עגעסטא עם קארטהאגא וישמו את אניבאל נגד אמילקאר אשר היה סופעט בימים ההם בארץ הבצה / ויצר על זעלינוטום ותהי מלחמה גדולה ועצומה כי גם אנשי העיר לחמו ברוח עוז ובמר נפש / ויבקוד אניבאל את העיר ויבוז לוקחה ויהרוג את כל אשר נמצא בעיר מיונק ועד זקן / ויתן את חומות העיר ובתיה הרס ויהי לתכור • זה היה קץ העיר אשר גדלה ושגבה שני מאות וחמשים שנה • לאחרי כן לכד גם את הימערא ויעש בה עוד תכוריות גדולות מהרשעונות ויעש

---

*) בעצם היום ההוא לחמו שלש מאות איש מאנשי שפאַרטאַ / וכראשם הנגוד לעאָניִדאָם / עם קסערקסעס מלך פרס בשנת טהערמאָפּהילע (דרך שר אשר יולין מארץ טהעסאליען לארץ אַכאיאַ / שתי שבוע בארץ יון) למען מנוע תורתו לעבור דרך תרמס ויבגילו כלם את נפשם למות / לא נותר מהם עד אחד •

**) המחסף הכ"ל נד ו' •

ויסע את העיר לתל עולם / והשנוים ענה ויסרם עד בלי חזק / ויסר אחרי כן את רחסם / וינקם נדם הנקיים הלה על כי את דמם לחני זה שנעים שנה / ואף כי לחנות הסרונים האלה לא היו בעוכריו / כנוכר לעיל • ויסע אניבאל לביתו ותאהל כל העיר לקראתו ויקבלו אותו בשמחה ובכבוד • ויהי מקץ שלוש שנים ותבער עוד המלחמה בלב כל אנשי קארטהאגא ללכוד את כל ארי סיצילייען ויטובו ויעשו את אניבאל לשר הצבא / ובאשר לא אבה ללכת במלחמה על כי היה זקן וגם בימים ויקנו לו עוד את האמילקאר להיות משנהו ולמסעד לו • וילכו בחיל עלום וגורח להלי סיצילייען • ותהי אגריגענט העיר הראשונה אשר נרו עליה והיא היתה מבצר חזק ובעלת שם נעשרה • ותהי העיר במצור ימים רבים ויגוע בתוכם דבר בחיל קארטהאגא וימותו רבים מאנשי החיל ואניבאל גם הוא מת • אך האמילקאר בכל זה התחזק עם יתר חילו ויצר על העיר • ויהי כי ראו אנשי העיר כי אפס תקוה וינוסו בלילה אל יעלא • ויהי ביום המחרת כשמוע האמילקאר כי נסה כל העיר וילך ויתגול בה שלל רב ויתן את כל הנותר בה עוד לפי חרב / והמה לא היו כי אם חולים וזקנים חלושי כח אשר לא יכלו לנוס • ויצב שם כל ימי הקור עד בוא האביב ויחרם כל העיר / ויצר אחרי כן על יעלא וילכדה / אף כי הקריב דיאניזיום את כל מחנהו להציל את העיר ולהגן עליה • ויהי אחרי כן ויעש דיאניזיום שלום עם האמילקאר ויתן לו את כל הערים אשר לכד / ואשר היו לפנים תחת ממשלת קארטהאגא / ויצב האמילקאר לביתו •

דיאניזיום לא עשה הברית הזה עם קארטהאגא בלב שלם ובנפש טובה / כי אם למען הנפש ולהרבות כוחו ולשוב הלחם בם • ויהי כאשר הכין את כל כלי המלחמה ויבקר את הצבא וידבר על לבב אנשי זיראקוס להפר בריתם את קארטהאגא / ויאותו לו / כנוכר *) / וימיתו כל אנשי קארטהאגא אשר היו בעיר / ובכל סיצילייען עשו כמוהם / ולא

---

*) עיין המחבר הנ"ל גד ד"י •

ולא מפרו ולא בזזו להיות בזזדים בזזוכנים וחוטאים בנפשותם ·
וילך דיאניזיוס לחרי כן ויצר על מאטיא וילכדה בחזקה ויהרוג
את כל אשר בעיר / לבד האנשים אשר נסו אל היכל הפלגל
ויפלול שלג רב · בעת ההיא היתה מגפה גדולה בעיר
קארטהאגא אשר רבים חללים הפילה / בכל זאת לא החרו
וימהרו את אימילקאן ויפלחמהו בחיל כבד על סיצילייען ויצד
וילכוד את מאטיא ויאמר לצור גם על זיראקוס וילך לזיראקוס
הלוך וקרב ומאגאן הלך לחרין עם חניות אנשי אשר תחת
פקודתו ותהי חרדה גדולה בעיר זיראקוס · ויחרס
אימילקאן את כל המקומות סביב לעיר וילכוד גם את אגראדינא
אחד מגבולי העיר *) ויבוז את היכל צערעס **)
ופראזערפינא ***) ויקו ללכוד גם את אשר העיר בימים
מעטים · אימילקאן לכד כבר את כל סיצילייען ולא נשאר
רק העיר זיראקוס וגם היא היתה במצור / ותבוא פתאום
מגפה במחנהו וימותו רבים מאנשי הצבא / וימאס דיאניזיוס
ויכול עליו בכל מחנהו ויכהו מכה רבה מאוד · ויקח את
מקנה החניות והנוסעים אשר בתם · ותלך כל העיר לרחות
ברע לויביאס ויפלחו מאוד על התסועה הגדולה הזאת ויזנו
ויצלו לחלהיהם · ואימילקאן שלח אחרי כן אל דיאניזיוס
ויתחנן לו לשלחו עם אשר אנשיו בשלום ויאמר לתת לו שלום
מאת שלשעטא / ויעתר לו דיאניזיוס · ויבוז אימילקאן
אל ניתו ויתקבל על הרעה אשר בתתהו ותקצר נפשו ויקץ
בחייו וילקור בחרב בעצמו וימת · השמועה בזאת עד קארטהאגא
ותחרד כל העיר ולא היה בה עוד רוח ·

ויוסיפו

---

*) עיין המוסף הכ"ל בד קנ"ט ·

**) צערעס היה בן המלך זאטורן אשר ילדה לו זאבים /
והיה מושלם על פרי הלדמה ·

***) פראזערפינא בת צערעס אשר ילדה למלך יופיטר /
ונקראת גם לוצינא / העקאטע / היה לפני
פלוטא אר הגיהים / כלומר השבו עובדי האלילים בימים ההם אשר
נתנו לכל זכר וזכר אר אחר המושל עליו ·

ויוסיפו עוד תוצאי אפריקא נימיס הסס יגון על יגונם /
כי מרדו בם על אשר הוליכה ילידי תרנה לטבח .
ויועצו זקני העיר מה לעשות ויהיו כלם פה אחד להסיג מעליהם
את חרון צערעם ופראזערפינא אשר שרף אימילקאן את
מקדשם . ויפסלו את פסיליהם מאבני סיס יקר וינחו להם
מזבחות וילוו לכוהניהם לזבוח להם זבחים כדת היונים ואחרי כן
ילחו לקרב נגד שכניהם . כאשר לא היה לתוצאי אפריקא אר
ופקיד יודע לערוך מלחמה / וכל לוחם מהם חכם בעיניו עשה
הכאר לפניו / וינגפו לפני חיל קארטהאגא וינוסו לפניהם .

עוד לא נחו תוצאי קארטהאגא מלהלחם בסיציליען וילוו
את מאגאן אר לנאם אשר נשאר מהמוכים במלחמת
אימילקאן ללכת ולגור על מעמאנא / וילח דיאניזיום לקראתו
ויכהו פעם אחר פעם ויקח מידו את כל הערים אשר היו לתוצאי
קארטאגא בסיצי . אחרי הדבריס האלה ויקרא איצעטאם מלך
לעאנטיום עוד את חיל קארטאגא להלחם עמו בעיר זיראקוס
בעת מלוך דיפפאריגוס אס *) ויצונו וישלחו שמה את
מאגאן אר לנאם . ויהי ריב בין מאגאן ובין איצעטאם /
ויעזוב אותו וילך וישב אל ביתו / ויהי כראותו כי לא טוב בעיני
אשר עשה בעיני תוצאי עירו / ויך את נפשו וימת / כי ירא
מפני חמת העם / ויקומו תוצאי עירו ויקחו את נבלתו ויתלוה
על עץ . ויהי למקופת הבנה וישלחו עוד את חילם אל
סיציליען תחת פקודת שני תוצאים אזדרובאל ודהאמילקאר
ויכם טימעלעאן חיל קאריגט אשר שלחו עמו לעזור את יוצאי
זיראקוס / אף כי היה רב ממנו / כי מלבד גבורת החיל הוא /
הנה קם רוח סערה וינשב בפני מערכת החויב ויטלך עליהם
תאני ברד וברקים רב ויהומם . אחרי כן וישלחו עוד את גיסקא
להלחם בטימאלעאן / וינגף גם הוא לפניו / ויהי כי ראו כי
בעלוכל מזומתיהם לכבוש את כל האי / ויעשו שלום ויהי
להם חלק מצער בפאה המערבית מהאי עד נחל האליקוס
ונחל הגבול .

אחרי

---

*) עיין המאסף הכ"ל גד ט"ו .

אחרי הדברים האלה ויקח איש אחד מפקודי החיל / איש עזיר וגדול בחיין / ושמו הגון / ויבקש להסב לו כתר מלוכה / ויאמר בלבו להרוג כל קהל הזקנים וככבדי הארץ • ויועץ ברחשונה לעשות במרמה / ויקרא לכל נכבדי הארץ ושריה אל משתה אשר עשה לכבוד ביום תקונתה ויבקש להמית את כל קהל הקרואים בסם המות אשר ישים לפניהם במאכלם • אכן נודע הדבר ולא נח איש מסם אל המשתה • בעת ההיא עשו חוק אשר לא יעשה איש עוד משתה גדול ולא יקרא אליו כי אם מתי מספר / אבל לאיש הבליעל הזה לא עשו מחומה / כי לא פורש הדבר לעין השמש / ואין מי יקם להעיד רשעתו בפניו • וירח חנון כי אפס עתה / ויאמר למלוך ביד חזקה / וידבר על לב העבדים אשר בעיר ויקח לבם במתנותיו וירק לותם כעשרים אלף איש / ויתן להם חרבות נסתר / ויצו לותם להרוג את כל אדוניהם בלילה אחד • ויודע גם הדבר הזה / ויגם חנון עם חילו ברוח והמליט אל מגדל חזק • ויעברו ימים מעטי / ויבנו אנשי קארטהאגא את הגון ויסרו לותו בשוטים / וינקרו את שתי עיניו / ויקללו את ידיו ואת רגליו / ויחזיקוהו במסמרות על עץ עד כי יגוע נפשו • גם את בניו ובנותיו וכל אנשי משפחתו המיתו לפי חרב / לבלי יקום אחד לקחת את נקמתו מהם / ולבל יזיד עוד איש להרשיע כמוהו •

השאר בדפים הבאים •

מכתבים שונים

הגדות שתים

על כבוד עדת המתפללים !

לדעתי כי אנשי אמת אשר ודורשי אמת / אנקם מכם להביא בין כתבי המחשף אשר קוניתו לאור מדי חודש בחדשו

בחדשו להגדיל חכמה ולהאדירה בקרב עמנו (פועל ידכם יבורך ומשכורתכם תהי שלמה) גם אתי הלה אשר רציתי להגיש בספר הנחמד ראשית למודים לתלמידים היקר והנכבד ר׳ ברוך בר״ל לינדא • כי יען וביען הספר הזה נחמד מאוד להשכיל , ובטוח אני גו שימצא מהר בידי התלמידים אשר זאתו מהבאר הזה לרוות לצמאונם , על כן תאבתי מאוד לגרסו מכל סיג , אף כי לא עלי המלאכה לגמור •

א

שער א § 4

„ בקיץ יצא לנו השמש בנקה בקצה מזרחית לפונית , ויבוא
„ לערב בקצה מערבית דרומית ובחרף יצא השמש על
„ פתרן בקצה מזרחית דרומית , ויבוא לערב בקצה
„ מערבית צפונית • “

אם כן למה יתרכו הימים בימי הקיץ ויקצרו בימי החורף ?

הלא זה וזה הלך לעינינו בקיץ השמים מהלך סוס ? כי מקצה מזרחית לפונית עד קצה מערבית דרומית ק״פ מעלות הן , וכן גם מקצה מזרחית דרומית עד קצה מערבית לפונית ק״פ מעלות , וכמו כן ממצע פתח המזרח עד ממצע פתח המערב , מקום זריחת וקיעת השמש בימי ניסן ותשרי , ויהיו ל״כ יום ולילה תמיד שוים בכל עתי השנה • אבל החמה שתבוא השמש בקיץ בקצה מערבית צפונית , ותבוא בחורף בקצה מערבית דרומית , והסימן : כאשר בא כן יצא ; ויהי׳ ל״כ מהלך השמש ממעל לאופק שלנו בתקופת תמוז ר״ע מעלות , ובתקופת טבת רק ל׳ מעלות , ובשתי תקופות המשוה ק״פ מעלות • וכן יעיד החוש •

ב

שער א § 9

„ היותר קרוב מאתנו (מכוכבי שבת) הוא ששים אלף
„ פעם מרוחק השמש ממנו , הן קמ״ד אלף מיליאן
פרסאות

„ פרסאות . " ובגליון כתב „ קרני שור יעופו בזמן
„ שקונדא אחת ר' אלפים פרסאות , וידוע ע"י חכמת
„ ההנדסה כי הקרוב למרן מכל כוכבי שבת רחוק כערך
„ ק"ן אלפים פרסאות מאתנו , ויצטרכו ת"כ קרני השור
„ מכוכב אחד ערש יגיעו לעינינו דרך השויר זמן ה' שנים . "

הבה יפלו בזה כמה קושיות .

(א) בגמרא (שם § 9) היות מרחק השמש מן המרן
כ"ד מיליאן פרסאות . מה שהוא נכון בחמת ,
יהיה ת"כ הסך היוצא מזה במספר המוכפל ששים
אלף פעם , שהוא מיליאן , וזה עשר
פעמים יותר מהסך הנזכר בפנים המחמר .

(ב) יסתור הגליון את הפנים , בהמרו שמרחק היותר
קרוב מכוכבי שבת הוא כערך ק"ן אלפים פרסאות ,
ונצטרך להגיה ק"ן רבוא מיליאן , כי לולי זה

(ג) יסתרו דברי הגליון עצמו בחוש , בהמרו שקרני
השויר יעופו בזמן שקונדא אחת ר' אלפים פרסאות ,
ואעפ"כ יצטרכו לעבור דרך ק"ן אלפים פרסאות ומן
ה' שנים .

(ד) ואף אחרי כן לא יצא החשבון כראוי , כי גם שצטרך
לעבור ר' אלפים פרסאות שקונדא אחת , יצטרכו
ת"כ לעבר ק"ן רבוא מיליאן , שבע מיליאן וחמש
מאות אלף שקונדן , שהם כערך ג' שלפים ופ"ב
שעות , שהם י"ח ימים י"ט שעות , אשר לא הגיעו
עדיין לזמן רביעית שנה , ואף כי לזמן ה' שנים .

(ה) ידוע כי קרני שור השמש יעופו לנו בזמן ח' מנוטין ,
שהם תפ"ה שקונדן , ובשות המרחק שהוא כ"ד
פרסאות , יעלה ת"כ על כל שקונדא אחת לא יותר
כי אם ג' אלפים פרסאות .

ולבן נגיה דברי הגליון כזה : קרני השור יעופו בזמן שקונדא
אחת ג' שלפים פרסאות , ובשות היותר קרוב למרן
מכל כוכבי שבת רחוק כערך ק"ן רבוא מיליאן פרסאות מאתנו ,
יצטרכו ת"כ קרני השור ערש יגיעו לעינינו מכוכב אחד לבבת

דרך הקוויר לערך שמ"ו ורביעית יום , שהוא כמעט שנת קמימה , ומהלחרים אשר יקרחקו עוד ס' שנים ויותר , לא יגיעו הקדנים לגו כי אם בזמן ס' שנים ויותר . כנ"ל .

רבים מהשניות הללו , ואפשר כלן , יצאו מקחת הדפוס ואין להמחבר חלק בהן . לאנס על המוכר (במשפט לחדש הדרי תקמ"ט) לבחון את הדברי הספר ע"פ כלו , ואם המצא ימצא בו עוד דיוק מחסור ושגיאה , יגיעו לפני הקורא למען ידע הספר על ידו נקי ומנופה כאשר היה ברצון המחבר . אבל הכבדה אשר בידו חוריה גדולים מאוד מאוד ! וביותר נדמה משפט הקורא אשר לו לקורי עכבים , אשר הזבובים הקטנים יתפשו בם והגדולים יתמלטו .

* * *

משלי מוסר

הערבי הרעב

ערבי אחד הלך במדבר , וילך דרך שלשת ימים לא מצא מים לשתות , וגם לידה לא היה לו , כי אזל הלחם מכליו , ויהי ביום השלישי , והוא עיף ויגע מאוד , ויצחל את נפשו למות , ויצא את עיניו וירץ , והנה באר לקראתו מאחד הבארות אשר ירבילו בם תרחות הישמעלים את גמליהם להשקותם מים . ויימר וירוץ את למאנו , ויצב שם לנוח מעט מהלכתו אשר מלאתהו בדרך , ולמען החליף כח לגבית על מקום מושב בני לדם . ויהי כשבתו וירץ עוד והנה שק קטן למולו שוכב למרגלותיו , וישלח את ידו ויקחהו , ויאמר היום מאוד , כי במשאו והנה ענולים ענולים קטנים בתוכו , ויאמר אל לבו אכן תמריס הם , עתה תשקיט חמת הרעב . ויפתח וירץ ויזעק זעקה גדולה ומרה : אלהם ! אך פנינים המה ! ויסליכם מנגד .

גם כסף גם זהב גם אבני יקר
אלילים המה לא יועילון .
כל הבוטחים בהם יבושו ריקם
כי ביום עברה לא יצילון .

י — ל

למנצח בנגינות **שירי תפארת** תפארת
הן לעושהן ה"ה החכם המפואר המשורר
הנעלה הרב מוה' נפתלי הירץ ווייזל נ"י
מכתם

נַפְתּוּלֵי אֱלֹהִים נִפְתַּלְתָּ
נַפְתָּלִי ! נוֹתֵן אִמְרֵי שֶׁפֶר ,
נִפְתַּלְתָּ , מַשְׂכִּיל ! גַּם יָכֹלְתָּ
הוּחַק לָעַד עַל זֶה הַסֵּפֶר .

י — ל .

בקורת ספרים חדשים

מעשה תעתועים , יוסיר מחנרת מנסים נמועים ,
פועלי און מעשי תעתועים , המתקדסים
והמטהרים במעשים זרים , ויטמו עיניהם על ריעיהם ,
לפקוחם בחמרי ספר , ככל הכתוב בספר . דפוס סיסטכיו ,
(ל"ט דפים סמינית העלה , מקטו 4 גר') .

בפי הנדאה מפניס הספר הקטן הזה הנה הוץ נדפס בעיר
העליזה פרנקפורט דמיין , וכאשר שמענו מאו כן
רמינו עתה בעינינו , כי קמו עם מנסים מתחסדים הולכים
אחרי ההבל ויסבלו , נותנים מעשר מן התבן , וקרבם עמל
ואון

ואון , עד שכבר בלו לכלל ספיקות דמים , כנעים מאמר ז"ל על כתוב לא תוסיפו ולא תגרעו , כדי שלא תגרעו , כל הוספה מביאה לידי גרעון . כן הדבר גם בתכשיטים החשקים הלילה בנפשותם , אשר כבר מלא הלבבים את עונג , במעשה שחיטע לאחד מהם עם שים יפר ושפל רוח , עשיר ונדיב לב , ר' א . . ש . . , הולך לתמו בתוך עמו , ובא עליו חולם חלום , (כי זה דרכם כפל למו להתנבא ע"י חלומות שוא אשר יפתרו פעם לטובה ופעם לרעה כפי העולה על רוחם , והכסף יענה את הכל) , ויאמר אל הנדיב הנ"ל , כי נראה אליו בחלומו שימות מהרה אם לא יפדה נפשו ויתן לו כפרו להתפלל בעדו , ויחרד החיש וילך אל ניקו ויחלה ויומת , הכי לזה קראו שמם חסידים , יען כי עשו התועבה הזאת , חפר הוא עונג יקחו . וברכה תנוח על ראש הרוגים מנסיבי הקהלה הנ"ל , תוכבי תמת ושונאי תרמית אשר עמדו בפרץ , וקראו על התוליים החלה קול גדול , לגלות סרחונם , ולהודיע קלונם , ולא יספו להתנבא עוד במחנה העברים .

יפה עשה המחבר כתוב זאת זכרון בספר ושימה לעיני העם , למען תהי לעם לעדה , לבלתי סור מדרך הישר ימין ושמאל , וכמאמר המלך ז"ל , אולת אדם תעיף דרכו , כי מיד כשהוא נוטה מעט מדרך התמת , ולא יקח התכמה לבו והתבונה למשקולם בכל אשר הוא עושה , ילך תועה בחרחות עקלקלות , ויתרחק יותר ויותר ממנה , ולא יוסיף עוד לראותה כל הימים , וכבל אשר יפנה ירשיע .

אבן לא נכחד מאת המחבר כי לא מלאתו טעם במעט הדגש דרך דרש אשר הקריב בסוף מחברתו . אבל נתן נו מקום לנגיס לאמור על זה כון המלך ע"ה באמרו , לכול דגש בני הרבות לא טוב . גם לא ערף כל אמרותיו ומליצותיו במלרף הדבור הלח ומליצה השלמה , כי ערבב שרי לבבות יחד , לשון תרמי ולשון עבר . תולי עשה זה לעונש השמון הרגילים בכך , ולמען עשותו שוא לכל נפש , ביותר שהן הלריכין יותר לתוקה תוהרה , כי בתמת ים לקח ידו להחר דגדים עוביש בארקה מליצות בוא הספר , אשר נלוצם פה לדוגמת .

על חלומותיהם

קִנּוֹת בִּינָה בְּמִטְעוֹט שְׁנָה הוֹרוּ הַמּוֹרִים
כִּי הַחָכְמָה נִקְנָה בַּעֲמַל לַיְלָה
קִנּוֹת בִּינָה בְּהַרְבּוֹת שְׁנָה יוֹרוּ הַמּוֹרִים *)
כִּי יָבוֹא הֶהָזוֹן בַּחֲלוֹם לַיְלָה

*) המורים הכ' מלעזן במצו לת המוריס .

על מאמר חז"ל מיום שחרב בית המקדש נטלה נבואה מן הנביאים ונתנה לשוטים

מֵאֵת הֶחָרָבָה קְרֵית הַמּוֹעֲדוֹת
תַּם הֶחָזוֹן סָפוּ יוֹדְעֵי עֲתִידוֹת
כִּי אָבְדוּ חַכְמֵי עִיר נָאלַם אִישׁ רוּחַ
אַךְ מֵאֵת רַבּוּ אֱוִילִים וְהִתְחַבָּרוּ
פָּרְצוּ הַחוֹזִים וְהַמַּשְׁאוֹת גָּבְרוּ
כִּי הָאֱוִיל הַנָּבִיא מִשְׁנָע אִישׁ רוּחַ

תולדות הזמן

נעתק ממכתב פרמלעם וצרבמל להועד הגדול (מסאבלע נאטיאנאלע) אשר ליתן מושבו בעת הסיע וצרימוים בירת מלך נרפת .

(יש לו אשרו הג של סכות תק"ן בין העריס .)

צירי תמונים אשר שלחו קהלות ישראל סדריס נאחוזי מעין עזומם ולאטרינען נקשו מלת רשני הועד הגדול לגשת לפני

לפני כסאות למשפט בית מועדם ולערוך לפניהם עוד את
נקמתם , וכאשר יגיע הדבר אתם הרשעים הללו לתת תודתם
להתילב לפניהם , קם אחד מגידי היהודים הלא הוא הסדון
ר' בער אורשיל מנאנסי נ"ר נתנן ליוסבי לאשרינגן ,
וביד מכתב ויקרא קולו לפניהם לאמור : הין כלתה נפש
שולחיו לנקם מאת רשעי הועד , לתת גם לב עליהם ועל
תחנוניהם אשר שמו כבר לעיניהם בכתב , למען הטיב את
מצבם בתרגומם . וכה דבר :

אדוני !

הבה תנחנו נגדיש לפניכם היום בשם ה' הגדול והנורא אלי
החתם ועושה הפלוס ; בשם ה' הפלהים אשר בתתו
לחיים חיים מברוחיו מנת חלק בארץ , שם גם על שכם
כלמו עול מלכותו לעשות רצונו לב אחד ; ובשם יקרת
הפדם מבחר ברואיו אשר היקה לשמלה זה מאות שנה , בתת
ילידי אחד רשעי העמים לבוז ולמשיכה בכל גוי וממלכה אשר
פוורו שמה ; למענם התילבנו היום להשביעכם , אדוני הארץ !
לשום לב עליהם ועל רוע מצבם כי תומלל .

הגוי הזה נמהם מעט , נדכא ושחה עד לעפר בכל מקום ,
נכנע כל עת למשמעת מושליו מבלי הריס קול תלונה
ופלוט פה למרות ; הגוי הזה עומד כמטרה לחצי הבזיון
וקשקות הפלה בכל העמים , אחת היומו רצוי לשבת בעת
אחת על החמלה והחניכה ; עם ישראל הלזה , אשר שמו נקרא
עליכם היום בבואנו להשתחוות לפני הדום רגליכם , נושא עין
אליכם , רוזני הארץ ! להוחיל מלדקתכם כי לא תסוב תחנתנו
ריקם מלפניכם ; ושם רבה טרחכם ומשאכם בעבודתכם אשר
אתם עמלים בו לטובת ארץ מולדתכם , לא יקטן גם הוא
בעיניכם להטות לב לשולחינו , ולהאזין באזנים קשובות קול ענות
תלוסה עולה לפניכם ממעמקים אשר הורדו שם המדוכאים
הפלה בעניותם .

לא נכבידה עליכם מלים , אדוני ! וחך למוהר דבר שפתים
להעריך לפני יקרת מעלתכם עלם בקשתינו ולחות כי
בצדק משאלותינו , הלא המה ערוכים בכל וכתובים על ספר
תשר כבר שמנו לנגד עיניכם :

לו יבוא יום יברך ישראל את חסדכם לאמור : טובים המה
הימים אשר נתנחמנו בם מן
הצרה אשר נחה על נפשינו ; יבוא יום יוסר מעלינו לעיף
הכליאה אשר היה על פנינו זה ימים רבים ויהי לקריעים ; יבוא
יום וכהי בעין כל חדש כאח דבק ואהוב למו ; הלא ! הושלו
וכהי סבת שלום ומכבה המשמחת הלבים ותגבים אשר עמלתם
לפקוד על עמכם , פרוסה גם עלינו ; יבואו נא דברי ברית
נרוסה להנות סיני החוקים אשר סבלנו עלם עד הנה ;
הלא נא כאור משפט תרוחינו אשר למענו קדחו רגות ואין
עונה , ואשר למענו אנו מפילים תחנה יום ודמעותינו על
לחיינו ; מי יתן והיתה זאת לנו מידכם , תסדכם יעמוד לנו ,
תדוני ! ומפועל כפיכם תהי לנו התשועה הואת !

ויהי אחרי כלותו לדבר ויקם הלחון רחם מדבריו הועד הגדול
(פרעזידענט) ויען לאמר כדברים האלה לאמור :

„ אישי הועד הגדול הוה שמעו את דבריכם , ואין לים
מסיר לזנו מזמוע בכל לב , כי כנים הסודות
אשר עליהם נשענתם . דעו היטב , כי בכל מחלני כח נעמולה
לדרום ולחקור על דבר בקשתכם ואת , ויזמח לבנו ויגל כבודנו
בהיות לפל ידינו לקרוא דרור לאחיכם ולהושיבם על כני הבשקע
והשלחה , ואתם לכן לשלום וזגידו את דבריכם אלה בקרב
אחיכם ! "

אחרי זאת הושיבו את הנירים האלה על כסאות אצל במות
מוצבם , ויתיצבו להניח במשפט את דבר היהודים
ומשלוחם ערם יכלו את התיצבם הרשמה הואת .

כל הדברים האלה כתובים על ידי סופרי הועד הגדול
ונחתמים בטבעתם הגדול ובחתימות כ"ו תשרי תק"ן .

ברלין

המלך יר"ה המשיך עוד חסדו על הרופא המופלא החכם
המפורסם האפראט ופראפעסער מרדכי הערץ ,
לקלוב בסף חקו מדי שנה בשנה חמש מאות ר"ט , חלף שכר
הקועלת אשר יקחו המתחילים לשקוד בחלקי החכמות , בשמעם
למודיו בחכמת הסגיון , וחכמת הפיוזיק , וחכמת הרפואה
בכלל (אינדעלניטי מעסאקוסעדיא) .